

Uvod u japanski naglasni sustav

Lovriša

10. ožujka 2021.

Sadržaj

1	Uvod	1
1.1	Mōra	1
1.2	Tonovi, intonacija i naglasak	1
1.3	Naglasna cjelina	2
2	Naglasni tipovi	3
2.1	Naglasni tipovi s obzirom na broj mōra u riječi	3
2.2	Još par korisnih pravila	5
3	Naglasak kod imenica	6
3.1	Naglasak u čestim kombinacijama imenica s drugim riječima	6
4	Naglasak kod pridjeva	10
4.1	Naglasak kod osnovnih oblika nadjeva	10
4.2	Naglasak kod osnovnih oblika idjeva	11
4.3	Naglasak kod izvedenih oblika idjeva	12
5	Naglasak kod negativnih oblika imenica i pridjeva	14
5.1	Negativni oblici imenica i nadjeva	14
5.2	Negativni oblici idjeva	15
6	Naglasak kod glagola	17
6.1	Klasifikacija najčešćih glagola prema naglasnim tipovima	17
6.2	Naglasak kod pristojnih oblika glagola	20
6.3	Naglasak kod negativnih oblika glagola	20
6.4	Naglasak kod ostalih oblika glagola	20

1 Uvod

Cilj ovog kratkog rada je upoznati čitatelje s osnovama i zainteresirati za daljnje proučavanje naglasnog sustava standardnog tokijskog dijalekta japanskog jezika. Japanski naglasni sustav je dosta različit od hrvatskog ili engleskog, stoga je bitno najprije upoznati se s temeljima tog sustava definiranim u ovom odjeljku. U idućem odjeljku dan je sustavni pregled tipova naglasaka kroz primjere u kojima se pojavljuju, uz poneko pravilo i najčešće iznimke koje se pojavljuju u svakodnevnom govoru. Ostali odjeljci obrađuju pravila vezana uz naglaske kod imenica, pridjeva i glagola.

Pa, što bi Japanci rekli, よろしくおねがいします！

1.1 Mōra

Mōra je japanski ekvivalent sloga. To je ujedno i najmanja nedjeljiva izgovorna jedinica neke riječi. Karakteristično obilježje japanskog jezika jest da svaka mōra ima jednako trajanje. U načelu, jedna mōra odgovara jednoj hiragani, osim malih や, ゆ, よ kada su naliježeni na drugu hiraganu, npr. u しや, しゆ, しよ. Dakle, *samoglasno N* ん se broji kao 1 mōra. I *sokuon* っ (npr. u げっかん) i *chōonpo* ー (npr. u ハート) se broje kao 1 mōra. U tablici 1 ispod kopiranoj s Wikipedije navedene su vrste mōra za radoznale:

Tablica 1: Vrste mōra.

Vrsta	Primjer	Broj mōra u primjeru
V samoglasnici	お	1
jV palatalizirani samoglasnici	よ (世)	1
CV suglasnik i samoglasnik	こ (子)	1
CjV suglasnik i palatalizirani samoglasnik	きよ (巨)	1
R produljenje samoglasnika	きょう (今日)	2
	キー	2
N samoglasno N	こん (紺)	2
Q udvostručavanje suglasnika (geminacija)	こっこ (国庫)	3

Određena riječ može imati naglasak na najviše jednoj mōri. Od svih vrsta, samo prve četiri (V, jV, CV i CjV) mogu nositi naglasak.

1.2 Tonovi, intonacija i naglasak

U japanskom tehnički razlikujemo samo dvije vrste tona: visoki i niski. Svaka mōra ima točno jedan od ta dva tona, ton se ne može mijenjati unutar iste mōre. Pri promjeni iz niskog tona u visoki ili obratno se osjeti razlika u visini; međutim, i među tonovima iste vrste visina također može blago varirati. Prirodno u izgovoru visina opada prema kraju naglasne cjeline.

Intonacija je kretanje visine tonova u izgovorenoj riječi. Intonacija za sve riječi koje nemaju naglasak je ista — neutralna, a za riječi koje naglasak imaju ovisi o mjestu gdje se naglasak nalazi. U japanskom jeziku neutralna intonacija je pomalo neobična: počinje s niskim tonom na prvoj mōri, a sve mōre poslije prve imaju visoki ton. Primjeri:

• にほんご (日本語)	• くるま (車)	• しんぶん (新聞)
• こんにちは	• りんご	• ともだち (友達)

U japanskom jeziku naglasak se manifestira tako što nakon mōre koja je naglašena visina intonacije naglo padne, odnosno naglašena mōra je posljednja visoka u riječi. Primjeri (naglašena mōra je podebljana):

• ねこ (猫)	• にほんじん (日本人)	• コーヒー
• ながさき (長崎)	• いもうと (妹)	• ピカチュウ

1.3 Naglasna cjelina

Naglasnu cjelinu čini niz riječi koji zajedno ima najviše jedan naglasak. Svaka riječ inherentno ima ili nema određeni naglasak, no kad se više riječi udruži u naglasnu cjelinu, naglasak u pojedinim riječima može se izgubiti ili pomaknuti prema određenim pravilima. Najčešće se radi o glavnoj riječi sa zanaglasnicama (čestice, kopula, pomoćni glagoli), ili o konjugiranom obliku neke riječi. Neki primjeri naglasnih cjelina (naglašena mōra, gdje postoji, je podebljana):

• これ + は = これは	• じしょ + です = じしょです
(辞書です)
• たなか + です = たなかです
(田中です)	• あたたかい + て = あたたかくて ¹
(暖かい) (暖かくて)
• おとこ + です = おとこです
(男です)	
• たべる + させる + られる = たべさせられる
(食べさせられる)	

¹više o naglasku kod idjeva u pododjeljku 4.2

2 Naglasni tipovi

S obzirom na poziciju unutar riječi, naglaske možemo podijeliti u četiri kategorije:

1. *heiban* 平板 — neutralna intonacija, nema naglasaka
2. *atamadaka* 頭高 — naglasak je na prvoj mōri (glavi)
3. *nakadaka* 中高 — naglasak nije na prvoj ni na zadnjoj mōri
4. *odaka* 尾高 — naglasak je na zadnjoj mōri (repu)

Iako možemo reći da se u stvari radi o samo *dvije* kategorije (bez naglasaka — *heiban*, i s naglaskom — sve ostale), svaka od navedenih kategorija ima svoje posebnosti s obzirom na promjene riječi (konjugacije), stoga je te promjene lakše promatrati kroz 4 kategorije.

Naglasci se u rječnicima još označavaju brojem prema mōri koja je naglašena. Tako se *atamadaka* označava sa [1], *nakadaka* brojevima od [2] nadalje, a *odaka* brojem zadnje mōre u riječi ili, prema konvenciji negativnog indeksiranja², sa [-1]. *Heiban* se označava sa [0].

Kod samostalnih riječi, *heiban* i *odaka* se ne razlikuju, jer intonacija nikad ne padne ni u jednom ni u drugom slučaju. Međutim, kada te riječi čine naglasnu cijelinu s drugim riječima, razlika u intonaciji postane primjetljiva:

- はな (鼻)、はなが (鼻が) — *heiban*
- はな (花)、はなが (花が) — *odaka*

Također, možemo primijetiti kako su visine tonova prve dvije mōre unutar neke naglasne cjeline međusobno uvijek različite (bilo niska-visoka, ili visoka-niska), pa se po tome lako može prepoznati početak riječi ili naglasne cjeline.

2.1 Naglasni tipovi s obzirom na broj mōra u riječi

1 mōra

Riječi koje se sastoje od 1 mōre koje počinju niskom morom su *heiban*, a one koje počinju visokom *atamadaka*. Drugi naglasni tipovi nisu mogući za riječi s 1 mōrom. Primjeri riječi različitih naglasnih tipova (skupa s česticom radi lakšeg razlikovanja):

1. *heiban*

- きが (気が)
- ひが (日が)
- はが (葉が)

2. *atamadaka*

- きが (木が)
- ひが (火が)
- はが (歯が)

2 mōre

Riječi koje se sastoje od 2 mōre mogu imati sve tipove osim *nakadaka*. Primjeri:

1. *heiban*

²ovu konvenciju popularizirao je programski jezik Python, a radi se o brojanju elemenata niza unatrag, [-1] predstavlja zadnji, [-2] predzadnji element, itd.

• くちが (口)

• はなが (鼻)

• くびが (首)

2. *atamadaka*

• かたが (肩)

• のどが (喉)

3. *odaka*

• かみが (髪)

• むねが (胸)

• ゆびが (指)

• みみが (耳)

• はらが (腹)

• あしが (足)

3 mōre

Tek riječi od 3 i više mōra mogu imati sve tipove naglasaka. One su najčešće *heiban* i *atamadaka*, a rjeđe *nakadaka* ili *odaka*, stoga je korisno zapamtiti česte riječi koje spadaju pod zadnje dvije kategorije. Primjeri:

1. *heiban*

• ふしぎな

• かんじは (漢字は)

• うわさは (噂は)

• カバンは

• つばさは (翼は)

• しかたは (仕方は)

2. *atamadaka*

• ごはんは (ご飯は)

• めがねは

• てんきは (天気は)

• ごぜんは (午前は)

• けしきは (景色は)

• げんきな (元気な)

• かぞくは (家族は)

• にもつは (荷物は)

• きれいな

• じんじゃは (神社は)

• でんきは (電気は)

3. *nakadaka*

• すこしは (少しは)

• いつつは (五つは)

• あなたは

• ひとりは (一人は)

• きのうは (昨日は)

• ひとつは (一つは)

• においは (匂いは)

4. *odaka*

• あしたは (明日は)

• みつつは (三つは)

• おんなは (女は)

• ことばは (言葉は)

• よつつは (四つは)

• あたまは (頭は)

• ふたりは (二人は)

• みんなは (皆は)

• ふたつは (二つは)

• おとこは (男は)

4 mōre

Često su imenice od 4 mōre *heiban*, pogotovo one koje se pišu s dva kandija. Stoga opet valja zapamtiti česte iznimke od ovoga pravila. Primjeri: (ovaj put popratne čestice su izostavljene radi bolje preglednosti)

1. *heiban*

• がっこう (学校)	• さいあく (最悪)	• べんきょう (勉強)
• ぎんこう (銀行)	• さいこう (最高)	• しんぱい (心配)
• さいてい (最低)	• へいばん (平板)	

2. *atamadaka*

• おんがく (音楽)	• めいわく (迷惑)	• まいあさ (毎朝)
• あいさつ (挨拶)	• まいにち (毎日)	• まいばん (毎晩)

3. *nakadaka*

• せんせい (先生)	• おととい (一昨日)	• のみもの (飲み物)
• はんぶん (半分)	• アパート	
• あんない (案内)	• しつれい (失礼)	

4. *odaka*

• いもうと (妹)	• おとうと (弟)

2.2 Još par korisnih pravila

Dva su korisna pravila vezana uz zamjenice:

1. Zamjenice koje počinju na k-, s-, a- su *heiban*:

• これ	• そこ	• あの	• そう	• こちら	• itd.

2. Upitne zamjenice su *atamadaka*:

• どれ	• どの	• どちら	• いつ	• なぜ
• どこ	• どう	• だれ	• なに	• itd.

Uz zamjenicu *そう* postoji i sufiks *～そう*, točnije sufiksna imenica, a ona je *atamadaka*.

Nju razlikujemo od zamjenice prema tome što iza nje može doći kopula:

• そうですか ?	• そうだな ...	• ふりそうです ³
(降りそうです) |
|-----------|------------|-----------------------------------|

S druge strane, zamjenica *そう* je priložna i ona opisuje glagole:

• そういう	• そうする	• そうしよう

³više o naglasku kod glagola u odjeljku 6

3 Naglasak kod imenica

Imenice mogu imati bilo koji od 4 naglasaka, kao što je pokazano na nizu primjera u prethodnom odjeljku. Specijalni slučaj čine dugačke imenice koje su nastale srastanjem dviju ili više drugih imenica. Njihov naglasni tip je gotovo uvijek *nakadaka*, i to takav da je naglasak na prvoj mori druge (ili posljednje) riječi u nizu. Pritom nije bitno kakav naglasak imaju individualne riječi.

Primjeri:

- やまが (山が) + のぼりが (登りが) = やまのぼり (山登り)
- はくじが (白人が) + だんせい (男性が) = はくじんだんせい (白人男性)

Međutim, ima i riječi koje ne slijede gore navedeno pravilo o naglasku na početku druge riječi. Riječi za nacionalnost sa sufiksom 人 uglavnom imaju naglasak jednu mōru prije じ iz 人, osim u slučaju kada ta mōra ne može nositi naglasak (日本, スペイン). Riječi za jezik sa sufiksom 語 su *heiban* bez obzira na naglasak prve riječi. U tablici 2 navedeni su neki primjeri država, nacionalnosti i jezika.

3.1 Naglasak u čestim kombinacijama imenica s drugim riječima

Dosad razmatrani primjeri uključivali su po jednu jednostavnu ili složenu imenicu koja sama za sebe čini naglasnu cjelinu. No, imenice se spajaju i s kopulama i različitim sufiksima, čineći opet jednu naglasnu cjelinu koja ima promijenjen naglasak u odnosu na individualne riječi od kojih je nastala. Nasreću, ove promjene se događaju po predvidivim, relativno jednostavnim pravilima.

Spajanje imenica s kopulama だ i です

Spajanjem imenice s kopulom だ nastaje naglasna cjelina čiji naglasak ovisi o naglasku imenice, na sljedeći način:

1. Ako imenica nema naglasak (*heiban*), tada naglasna cjelina opet nema naglasak

• がくせい + だ = がくせいだ (学生)

2. Ako imenica ima naglasak (ostali tipovi), tada naglasna cjelina ima naglasak na istom mjestu na kojem je bio u imenici

• *atamadaka* – じしょ + だ = じしょだ (辞書)

• *nakadaka* – せんせい + だ = せんせいだ (先生)

• *odaka* – おとこ + だ = おとこだ (男)

S druge strane, spajanje imenice s kopulom です uводи male promjene u naglasak:

1. Ako imenica nema naglasak (*heiban*), tada naglasna cjelina ima naglasak na mori で u です:

Tablica 2: Primjeri država, jezika i nacionalnosti

	国	人	語
日本	にほん	にほんじん	にほんご
中国	ちゅうごく	ちゅうごくじん	ちゅうごくご
韓国	かんこく	かんこくじん	かんこくご
ロシア	ろしあ	ろしあじん	ろしあご
ドイツ	どいつ	どいつじん	どいつご
スペイン	すぺいん	すぺいんじん	すぺいんご
フランス	ふらんす	ふらんすじん	ふらんすご
ポーランド	ぽーらんど	ぽーらんどじん	ぽーらんどご
クロアチア	くろあちあ	くろあちあじん	くろあちあご
セルビア	せるびあ	せるびあじん	せるびあご
ボスニア	ぼすにあ	ぼすにあじん	ぼすにあご
アラビア	あらびあ	あらびあじん	あらびあご
ナメック星 (Namek)	なめっくせい	なめっくせいじん	なめくご
クロノシュ (Q'onoS)	くろのしゅ	くりんごんじん	くりんごんご

• がくせい + です = がくせいです (学生)

2. Ako imenica ima naglasak (ostali tipovi), tada naglasna cjelina ima naglasak na istom mjestu na kojem je bio u imenici

• *atamadaka* – じしょ + です = じしょです (辞書)

• *nakadaka* – せんせい + です = せんせいです (先生)

• *odaka* – おとこ + です = おとこです (男)

Iako se kopule だ i です ne koriste kao samostalne riječi, u svrhu njihovog spajanja na imenice možemo si pomoći ako ih promatramo kao *heiban*, odnosno *atamadaka*. Tada se gornje promjene mogu opisati samo jednim pravilom (koje vrijedi i šire od spajanja imenica s kopulom): *atamadaka*, *nakadaka* i *odaka gaze⁴ heiban*. Možemo to promatrati i na još jedan način: *heiban* je u stvari odsutnost naglasaka, a budući da naglasna cjelina može imati najviše jedan naglasak, ostaje onaj naglasak koji je došao prvi po redu.

Spajanje imenica s česticama

Često korištene čestice od jedne mōre, は、も、が、を、に、で、と nikad se ne koriste samostalno, ali opet, u okviru njihovog povezivanja na imenice, možemo smatrati da su *heiban*. U tom slučaju naglasak će ostati na istom mjestu nakon što se na imenicu nalijepi neka čestica.

Zapravo, ranije je razlika između *heiban* i *odaka* naglasnih tipova demonstrirana dodavanjem ovih čestica na kraj riječi upravo zahvaljujući ovom svojstvu, a to je da one ne mijenjaju mjesto naglasaka unutar naglasne cijeline.

Na isti način, složene čestice では、でも、にも、とも、かが、かを、かも možemo promatrati kao da su *odaka*. Pravila o *gaženju* naglasaka ostaju ista.

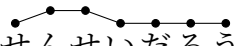
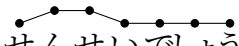

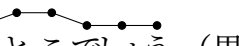
Spajanje imenica s ostalim čestim nastavcima

Svršeni oblici kopule だった i でした, volicionalni oblici だろう i でしょう, te hipotetski oblik ならば mogu se uzeti kao da imaju naglasak kako im je naznačeno. Pri spajanju s *heiban* riječima cjelina preuzima naglasak kopule, a pri spajanju s ostalim tipovima naglasaka naglasak ostaje na riječi s kojom se spaja. Primjeri povezivanja sa だろう i でしょう (na isti način se povezuju i だった, でした, ならば):

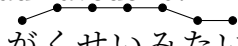
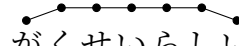
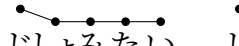
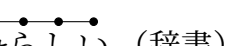
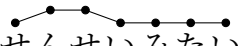
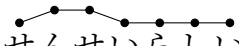
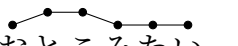
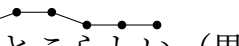
• *heiban* – がくせいだろう、がくせいでしょう (学生)

• *atamadaka* – じしょだろう、じしょでしょう (辞書)

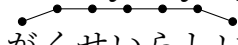
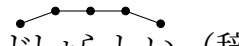
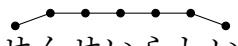
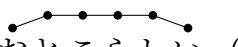
⁴engl. *override*, termin posuđen iz koncepta objektno orijentiranog programiranja koji u današnje doba, kada jezici kao što je Python dobivaju na popularnosti i rugaju se sa smislom života, doživljava sve veću propast

- *nakadaka* — せんせいだらう、 せんせいでしょう (先生)
- *odaka* — おとこだらう、 おとこでしょう (男)

Također, često se koriste i *mitai* te *raishi* kada znači da se radi o govornikovom zaključku temeljenom na nečemu što je čuo, vidio, ili pročitao. Vrijede ista pravila spajanja kao i za dosad navedeno:

- *heiban* — がくせいみたい、 がくせいらしい (学生)
- *atamadaka* — じしょみたい、 じしょらしい (辞書)
- *nakadaka* — せんせいみたい、 せんせいらしい (先生)
- *odaka* — おとこみたい、 おとこらしい (男)

Jedna često korištena iznimka je sufiks *raishi* kada znači reprezentativnu karakteristiku nečeg⁵. Razlikovati ih možemo jedino po smislu. Pravilo da naglasna cjelina ima najviše jedan naglasak i dalje vrijedi, međutim ovaj sufiks uvijek gazi naglasak prve riječi:

- *heiban* — がくせいらしい (学生)
- *atamadaka* — じしょらしい (辞書)
- *nakadaka* — せんせいらしい (先生)
- *odaka* — おとこらしい (男)

Primijetimo da, u slučaju spajanja sa *heiban* riječima, između prvog i drugog oblika nema razlike u naglasku.

Na isti način se ponašaju i nastavci つぽい, *nakadaka*, i ふう (風), *heiban*, tj. njihovi naglasci uvijek gaze naglasak prve riječi.

⁵razlikujemo ga od prvog *raishi* po tome što prvi završava rečenicu (moguće i opisnu rečenicu) i mijenja njezin modalitet, a drugi je sufiks koji se dodaje na imenicu i ponaša se kao idjev pa može biti ispred imenice, ali prvi se isto ponaša kao idjev, znači ne razlikujemo ih

4 Naglasak kod pridjeva

Pridjevi se u japanskom jeziku dijele u dvije vrste: nepravne, imenske, na-pridjeve ili skraćeno — nadjeve, te prave, i-pridjeve ili skraćeno — idjeve. Uloga obiju vrsta je opisivanje imenice, ali ove vrste se gramatički vrlo različito ponašaju. Stoga će i njihovi naglasci biti različiti.

4.1 Naglasak kod osnovnih oblika nadjeva

Nadjevi su u osnovi podvrsta imenica s privilegijom da se mogu koristiti za opisivanje drugih imenica. To znači da sve što je do sada vrijedilo za imenice vrijedi i za nadjeve. Dodatno, nadjevi se spajaju sa opisnim oblikom kopule な na jednak način kao i imenice sa završnim oblikom kopule だ, zajedno tvoreći naglasnu cjelinu. Imenica koju nadjev opisuje pripada zasebnoj naglasnoj cjelini. Iznimno, ako je naglasna cjelina pridjeva nenaglašena (*heiban*), tada se može združiti s imenicom u novu naglasnu cjelinu koja ima naglasak na istom mjestu kao i ta imenica. Primjeri (prekid u liniji označava granicu naglasne cjeline, ali ne upućuje na pauzu između riječi):

- すてき + な + せんせい = すてきな せんせい (素敵な先生)
(すてきなせんせい)
- げんき + な + がくせい = げんきな がくせい (元気な学生)
- じゅう + な + おとこ = じゅうな おとこ (自由な男)
- すきな + な + じしょ = すきな じしょ (好きな辞書)

Tzv. prošli oblik nadjeva dobiva se spajanjem sa だった. Pritom nastala naglasna cjelina nikad nije *heiban*, jer je だった naglašena.

Pravilo o riječima od 4 mōre koje se pišu s 2 kandija vrijedi i za nadjeve. Neke češće iznimke koje bi vrijedilo zapamtiti su:

- ていねいな (丁寧な)
- じゅうぶんな (十分な)
- ねっしんな (熱心な)
- しんせつな (親切な)

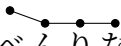
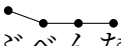
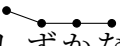
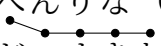
Evo i primjera učestalih nadjeva različitih naglasnih tipova:

1. *heiban*

- ひまな (暇な)
- すてきな (素敵な)
- じょうぶな (丈夫な)
- むだな (無駄な)
- きらいな (嫌いな)

2. *atamadaka*

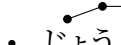

- へんな (変な)
- むりな (無理な)
- げんきな (元気な)

- べんりな (便利な)
- ぶべんな (不便な)
- しずかな (静かな)
- だいすきな (大好きな)

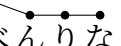
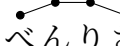

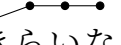
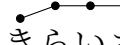
3. nakadaka

- じゅうな (自由な)
- だいじょうぶな (大丈夫な)

4. odaka

- すきな (好きな)
- らくな (楽な)
- へたな (下手な)
- いやな (嫌な)
- じょうずな (上手な)
- だめな (だめな)

Spajanje nadjeva sa ^{じょうず}さ nije toliko uobičajeno, već se umjesto koriste druge riječi (npr. umjesto ^{うま}上手さ koristi se 上手さ) ili te riječi imaju nepravilne oblike (npr. ^{しず}静か — ^{しず}静けさ). Pravilo kod ^{しず}さ oblika nadjeva je da naglasak dolazi 1 mōru prije ^{しず}さ, osim tamo gdje ta mōra ne može nositi naglasak (tada 2 mōre prije ^{しず}さ), te u *heiban* nadjevima, gdje naglasak ostaje nepromijenjen (*heiban*). Tako imamo:

- べんりな (便利な)、 べんりさ (便利さ)
- じゅうな (自由な)、 じゅうさ (自由さ)
- きらいな (嫌いな)、 きらいさ (嫌いさ)

4.2 Naglasak kod osnovnih oblika idjeva

Idjevi su, za razliku od nadjeva, pravi pridjevi, odnosno punokrvna vrsta riječi. Razlikujemo ih od nadjeva po tom što imaju nastavak い koji se također mijenja ovisno o gramatičkom obliku, dok u slučaju nadjeva samo kopula ta koja se mijenja i ona nije sastavni dio riječi.

Idjevi eksponiraju vrlo osebujne uzorke naglasnih tipova, stoga je njihova temeljita kategorizacija dobra početna točka kod učenja njihovih naglasaka.

Atamadaka idjevi

U suvremenom japanskom jeziku ima jako malo *atamadaka* idjeva. Među onima koji se često susreću u svakodnevnom govoru su:

- よい、 いい (良い)
- こい (濃い)
- おおい (多い)
- ない (無い)

Oni su najbolji od svih idjeva zato što u izvedenim oblicima nikad ne mijenjaju naglasak. Šteta što su samo četiri.

Nakadaka idjevi

Nakadaka je najčešći naglasni tip među idjevima. Važno je također da svi *nakadaka* idjevi naglasak imaju točno na [-2] mōri, tj. jednoj prije završnog い. Kako je ovo najbrojnija kategorija, vrijedi naučiti napamet one idjeve koje ne pripadaju ovoj kategoriji, a za ostale možemo pretpostaviti da su *nakadaka*. Primjeri:

- あつい (暑い、熱い)
- かわいい (かわいい)
- おもしろい (面白い)

Odaka idjevi

Odaka idjevi, koji bi naglasak imali na posljednjoj mori, い, ne postoje.

Heiban idjevi

Poseban žulj među ovim kategorijama predstavljaju, naravno, *heiban* idjevi. Neki od učestalih u svakodnevnom govoru su:

- あかい (赤い)
- あまい (甘い)
- おもい (重い)
- かるい (軽い)
- くらい (暗い)
- あかるい (明るい)
- つめたい (冷たい)
- きいろい (黄色い)
- むずかしい (難しい)

No, *heiban* idjevi se danas sve češće izgovaraju kao da su *nakadaka* (s naglaskom na [-2] *mōri*).

Dakle, može i sljedeće:

- あかい (赤い)
- あまい (甘い)
- おもい (重い)
- かるい (軽い)
- くらい (暗い)
- あかるい (明るい)
- つめたい (冷たい)
- きいろい (黄色い)
- むずかしい (難しい)

Međutim, prijevara leži u tome da se ova iznimka odnosi samo na osnovni oblik; svi izvedeni oblici ponašaju se prema pravilima specifičnim za *heiban* naglasni tip.

4.3 Naglasak kod izvedenih oblika idjeva

Kako je prethodno spomenuto, idjevi završavaju nastavkom い koji se mijenja ovisno o gramatičkom obliku, te, za razliku od nadjeva, u idjevima se pritom može promijeniti i mjesto naglasaka. Evo glavnih izvedenih oblika i njihovih naglasaka s obzirom na prije navedene kategorije:

Izvedeni oblici *atamadaka* idjeva

Ranije je spomenuto da *atamadaka* riječi ostaju *atamadaka* i u izvedenim oblicima. Evo i primjera:

- よい、よく、よさ、よくて、よかった、よければ (良い)
- こい、こく、こさ、こくて、こかった、こければ (濃い)
- おおい、おおく、おおさ、おおくて、おおかった、おおければ (多い)

Izvedeni oblici *nakadaka* idjeva

Nakadaka idjevi se također gotovo u potpunosti pravilno mijenjaju. Postoji samo jedna iznimka, i to kod idjeva od 3 mōre: u izvedenim oblicima naglasak se s 2. mōre prebacuje na 1., odnosno oni postaju *atamadaka*. Primjer:

- あつい: あつく、あつさ、あつくて、あつかった、あつければ
(暑い)

Nakadaka idjevi s 4 ili više mōra zadržavaju naglasak na istom mjestu kao i u osnovnom obliku:

- かわいい: かわいく、かわいさ、かわいくて、かわいかった、かわいければ (可愛い)
- おもしろい: おもしろく、おもしろさ、おもしろくて、おもしろかった、おもしろければ (面白い)

Izvedeni oblici *heiban* idjeva

Kako je prethodno spomenuto, *heiban* idjevi u svom osnovnom obliku mogu se još izgovarati i kao *nakadaka*. Izvedeni oblici ponašaju se prema posebnim pravilima za *heiban* idjeve. Tako ~く i ~さ oblici ostaju *heiban*, dok ~くて, ~かった i ~ければ imaju naglasak na jednoj mori prije い u osnovnom obliku (kao da su *nakadaka* idjevi). Primjeri:

- あかい、あかい (赤い):
 - あかく、あかさ, ali:
 - あかくて、あかかった、あかければ
- かるい、かるい (軽い):
 - かるく、かるさ, ali:
 - かるくて、かるかった、かるければ

5 Naglasak kod negativnih oblika imenica i pridjeva

Svi negativni oblici u japanskom, uključujući oblike imenica, pridjeva i glagola, nezaobilazno se tvore pomoću idjeva ない (無い), koji je istovremeno još jedan od *atamadaka* idjeva i znači “nepostojeći”. Naglasci njegovih izvedenih oblika su također *atamadaka*: なく、なさ、なかった、なくて、なければ.

5.1 Negativni oblici imenica i nadjeva

Kod negativnih oblika imenica i nadjeva, potrebna je još i kopula で + čestica は, ili njihov skraćeni oblik じゃ. One se stapaju s imenicom (odnosno nadjevom) u jednu naglasnu cjelinu prema pravilu *gaženja*. Pomoćni idjev ない čini zasebnu naglasnu cjelinu. Primjeri (prekid u liniji označava granicu naglasne cjeline, ali ne upućuje na pauzu između riječi):

- *heiban* imenica, がくせい (学生):
 - がくせい + じゃ + ない = がくせいじゃ ない (学生じゃない)
 - がくせい + では + ない = がくせいではない (学生ではない)
 - がくせい + じゃ + なかった = がくせいじゃ なかった (学生じゃなかった)
 - がくせい + では + なかった = がくせいでは なかった (学生ではなかった)
- *nakadaka* imenica, せんせい (先生):
 - せんせい + じゃ + ない = せんせいじゃ ない (先生じゃない)
 - せんせい + では + ない = せんせいではない (先生ではない)
 - せんせい + じゃ + なかった = せんせいじゃ なかった (先生じゃなかった)
 - せんせい + では + なかった = せんせいでは なかった (先生ではなかった)
- *heiban* nadjev, かんたん (簡単):
 - かんたん + じゃ + ない = かんたんじゃ ない (簡単じゃない)
 - かんたん + では + ない = かんたんではない (簡単ではない)
 - かんたん + じゃ + なかった = かんたんじゃ なかった (簡単じゃなかった)
 - かんたん + では + なかった = かんたんでは なかった (簡単ではなかった)

- おもしろく + なかった = おもしろくなかった (面白くなかった)

Što se tiče pristojnih verzija negativnih oblika idjeva, uvijek treba dodati samo pristojnu verziju kopule です na kraju. Ona se spaja u jednu naglasnu cjelinu s negativnim oblikom i zadržava naglasak na mjestu na kojem je bio, npr.:

- あつくないです (暑くないです)
- あつくなかったです (暑くなかったです)

6 Naglasak kod glagola

Glagoli su u japanskom jeziku najpromjenjivija vrsta riječi.

Osvrnemo li se na dosad obrađene vrste riječi, možemo primijetiti da se imenice i nadjevi uopće ne mijenjaju s obzirom na vrijeme, negaciju ili modalitet. Ono što se kod njih mijenja je kopula, jedini problem s naglaskom u tim slučajevima jest gdje će ga novonastala naglasna cjelina imati. To se vrlo uspješno dalo objasniti pravilom gaženja.

Sljedeći na red su došli idjevi, koji su, za razliku od prethodne dvije vrste, promjenjivi. Zavšetak ～い mijenja se u ～く ili ～け, te se dodaju nastavci (npr. ～くない ili ～ければ). Tu se dogodila nova promjena u naglasku u slučaju *nakadaka* idjeva od 3 mōre: naglasak se kod izvedenih oblika pomicao s 2. na 1. mōru.

Kod glagola se mijenja čak i osnova. Točnije, kod *godan* glagola imamo 5 osnova — po jednu za svaki samoglasnik, a kod *icidan* glagola jednu. K tome se još na osnove dodaju različiti nastavci, pomoćni glagoli i idjevi, pa je za očekivati da će naglasak dosta divljati uza sve te promjene. Sada će se klasifikacija naglasaka u 4 tipa koja je uvedena na početku po prvi put zbilja pokazati korisnom: za svaki tip vrijede ista pravila bez obzira bio glagol *icidan* ili *godan*.

Pa, krenimo s najčešćim glagolima svakog tipa.

6.1 Klasifikacija najčešćih glagola prema naglasnim tipovima

Slično kao i idjevi, glagoli također mogu biti *heiban*, *atamadaka* ili *nakadaka*. *Odaka* glagoli ne postoje. Isto tako, slično kao i idjevi, svi *nakadaka* glagoli naglasak imaju na [-2] mori.

Heiban glagoli

Heiban glagoli se često nesvjesno miješaju s *nakadaka* glagolima (i obrnuto). Često po inerciji u glagolima od 3 mōre naglašavamo 2. mōru, te dobijemo *nakadaka* tamo gdje ga ne bismo trebali imati. Teško je unaprijed znati koji glagoli su koji; stoga je jedino rješenje tog problema naučiti njihov naglasak napamet. Evo i primjera često korištenih *heiban* glagola.

• あける (開ける ⁷)	• はじめる (始める ⁹)	• やめる (辞める)
• あげる (上げる)	• はじまる (始まる)	• いく (行く)
• あがる (上がる)	• とめる (止める ¹⁰)	• きく (聞く ¹¹)
• のぼる (昇る ⁸)	• とまる (止まる)	• きこえる (聞こえる)
• 入れる (入れる)	• とまる (泊まる)	• きる (切る*)

⁷također i 空ける, 明ける

⁸također i 上る, 登る

⁹također i 初める

¹⁰također i 停める

¹¹također i 聴く

• おしえる (教える)	• わらう (笑う)	• まがる (曲がる)
• あらう (洗う)	• なく (泣く)	• わたす (渡す)
• かんじる (感じる)	• なく (鳴く)	• わたる (渡る)
• あそぶ (遊ぶ)	• かりる (借りる)	• まわす (回す)
• つづく (続く)	• きえる (消える)	• まわる (回る ¹²)
• つづける (続ける)	• くらべる (比べる)	• わすれる (忘れる)
• かわる (変わる)	• すわる (座る)	• しぬ (死ぬ)
• かわる (代わる)	• きめる (決める)	• くれる (呉れる)
• かわる (替わる)	• きまる (決まる)	• もらう (貰う)
• かわる (換わる)	• のせる (乗せる)	• する
• かえる (変える*)	• のる (乗る)	• やる
• はく (履く*)	• おわる (終わる)	• しまう
• あびる (浴びる)	• まげる (曲げる)	

U fusnotama su za neke glagole navedeni alternativni načini pisanja, kod kojih je razlika u značenju uglavnom suptilna i očituje se samo u pisanom jeziku. Nešto kao regionalne varijante ovih novih pokemona, oni s dugim vratovima. Svi oni imaju isti tip naglasaka. Poneki glagoli su homonimi, npr. 鳴く i 泣く, koji imaju isti izgovor (uključujući naglasak), ali različito značenje. Međutim, neki od glagola (označeni zvjezdicom*) imaju homonimne parove koji se samo igrom slučaja sastoje od istih mōra, a naglasak je drugačiji, kao i njihovo značenje. Dolje su navedeni i njihovi pripadni parovi:

- はく (履く) vs. はく (吐く、掃く)
- きる (着る) vs. きる (切る)
- かえる (変える) vs. かえる (帰る)

Ono što se još može primijetiti je da prijelazno-neprijelazni parovi imaju isti tip naglasaka, npr. 続ける — 続く、決める — 決まる、回る — 回す su svi *heiban*. Ovo vrijedi i za glagole drugih naglasnih tipova. Iznimka su parovi kod kojih je jedan glagol od 2 mōre (取る — 取れる、折る — 折れる、立つ — 立てる, itd.), te često korišteni glagoli 入る — 入れる.

Atamadaka glagoli

Atamadaka su relativno laki za zapamtiti, pošto ih nema toliko puno kao i drugih tipova. Dodatno, ti glagoli su najčešće od 2 mōre, rjeđe od 3 ili više, i njihov naglasak sjeda na mjesto gdje bi se donekle i očekivalo. Evo nekih često korištenih primjera:

¹²također i 周る

- のむ (飲む)
- みる (見る¹³)
- ある (ある)
- よむ (読む)
- でる (出る)

- くる (来る)
- くる (繰る)
- あう (会う)
- あう (合う)
- かく (書く)

- かえる (帰る)
- かえす (返す)
- とおる (通る)
- とおす (通す)
- はいる (入る)

Nakadaka glagoli

Kako je već spomenuto, teško je na temelju intuicije pogoditi je li neki glagol *heiban* ili *nakadaka*. Ne pomaže ni činjenica da su po učestalosti otprilike jednako česti kao i *heiban* glagoli. Iako zvuči prirodno ako izgovaramo sve glagole kao da su *nakadaka*, u stvarnosti to samo neki jesu. Primjeri *nakadaka* glagola:

• たべる (食べる)	• おもう (思う)	• えらぶ (選ぶ)
• わかる (分かる)	• あつめる (集める)	• こまる (困る)
• はなす (話す)	• あつまる (集まる)	• あまる (余る)
• しんじる (信じる)	• うごく (動く)	• わかれる (別れる)
• はしる (走る)	• うごかす (動かす)	• おれる (折れる)
• かんがえる (考える)	• もどる (戻る)	• とれる (取れる)
• つくる (作る)	• もどす (戻す)	• なおる (治る ¹⁶)
• みえる (見える)	• おぼえる (覚える)	• なおす (治す ¹⁷)
• みせる (見せる)	• さめる (覚める)	• かける (掛ける)
• いきる (生きる)	• ひえる (冷える)	• かかる (掛かる)
• にげる (逃げる)	• ひやす (冷やす)	• たおす (倒す)
• のがす (逃す)	• およぐ (泳ぐ)	• たおれる (倒れる)
• のがれる (逃れる)	• あたためる (温める ¹⁴)	• ゆるす (許す)
• たすける (助ける)	• あたたまる (温まる ¹⁵)	• ことなる (異なる)
• たすかる (助かる)	• さけぶ (叫ぶ)	• かなう (叶う)
• しらべる (調べる)	• よろこぶ (喜ぶ)	• はなれる (離れる)

¹³takoderi 診る、観る、視る

¹⁴takoderi 暖める

¹⁵takoderi 暖める

¹⁶takoderi 直る

¹⁷takoderi 直す

• はなす (離す)

• すぎる (過ぎる)

• まじる (交じる)

• まじる (混じる)

• まぜる (交ぜる)

• まぜる (混ぜる)

• できる

• くださる

• なさる

6.2 Naglasak kod pristojnih oblika glagola

Pristojni ~ます oblici glagola istog su naglasnog tipa za sve glagole, što ih čini vrlo lakima za zapamtiti. Pri spajanju s i-osnovom glagola, pomoćni glagol ます te njegovi izvedeni oblici ました i ません gaze naglasak prvog glagola. Pri tvorbi negativnog prošlog vremena kopula でした čini naglasnu cjelinu s prethodnim glagolom i naglasak pritom ne mijenja mjesto. Primjeri:

• *atamadaka* glagol のむ (飲む) :

- のみます

- のみません

- のみました

- のみませんでした

• *nakadaka* glagol たべる (食べる) :

- たべます

- たべません

- たべました

- たべませんでした

• *heiban* glagol あける (開ける) :

- あけます

- あけません

- あけました

- あけませんでした

Coming up next...

6.3 Naglasak kod negativnih oblika glagola

6.4 Naglasak kod ostalih oblika glagola